

**До спеціалізованої вченої ради
Державного податкового університету**

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, професора

Возняк Галини Василівни

на дисертацію Плахотнюка Володимира Віталійовича

**«ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ДОБРОБУТУ РЕГІОНІВ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ»,**

подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051

«Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Актуальність теми дисертаційної роботи

Війна росії проти України посилила економічну нестабільність, порушила стійкість регіонів, загострила виклики та ризики їх сталого поступу, змусила органи влади та місцевого самоврядування протистояти зовнішнім шокам, по-новому підходити до питань відновлення та розвитку. Проведена реформа децентралізації в Україні (другий етап якої триває і сьогодні), дала можливість громадам самостійно акумулювати ресурси, планувати власний розвиток, ухвалювати рішення та нести за них відповідальність, при цьому посилила проблеми міжрегіональної нерівності, дисбаланси у розподілі повноважень, а відтак і можливості регіонів забезпечувати соціально-економічний добробут в довготривалій перспективі. Чому важливі питання покращення добробуту? Бо це безпека (в першу чергу), доступ до якісних публічних послуг, до ринків праці, участь у прийнятті управлінських рішень тощо.

Нова реальність обумовлює необхідність переосмислення традиційних підходів до планування розвитку та управління територіями, а також усвідомлення того, що питання забезпечення соціально-економічного добробуту стають не просто складовою державної регіональної політики, а визначальною детермінантою національної безпеки, згуртованості та повоєнного відновлення.

З цих міркувань, підняті в роботі Плахотнюка В.В. питання поглиблення науково-методичних основ забезпечення соціально-економічного добробуту регіонів в умовах децентралізації в Україні є своєчасними та визначають актуальність проведеного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Отримані в дисертації результати пов'язані із тематикою наукових досліджень, що виконувались Державному податковому університеті. Окремі результати дисертаційної роботи отримано в процесі безпосередньої участі здобувача у виконанні науково-дослідної роботи кафедри економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування факультету податкової справи, обліку та аудиту «Підприємництво в епоху глобальних трансформацій: виклики та перспективи розвитку» (державний реєстраційний номер 119Ш00718), в межах якої автором визначено ключові чинники, які впливають на процеси релокації підприємств та соціально-економічного добробуту регіонів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Наукові результати, висновки і рекомендації, викладені в дисертації Плахотнюка В.В. характеризуються повнотою дослідження, послідовною та логічною структурною побудовою.

Мета дослідження, яка полягала в поглибленні науково-методичних основ концептуального забезпечення соціально-економічного добробуту регіонів, спрямованого на формування належних умов для задоволення потреб громад та їх розвитку, шляхом створення умов ефективної взаємодії між суб'єктами регіонального розвитку за сприяння органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації узгоджується із задекларованою темою, а визначені наукові завдання розкривають її, що дало змогу автору отримати наукові положення, які винесено на захист.

В процесі дослідження автором опрацьовано широкий перелік літературних джерел з досліджуваної проблематики, законодавчих та нормативно-правових актів, масиви статистичної інформації.

Достовірність результатів забезпечена застосуванням загальнонаукових та спеціальних методів і підходів пізнання, які надають можливість комплексно окреслити та вирішити теоретичні і практичні завдання даного дослідження та підтверджується опублікуванням їх у наукових фахових виданнях, апробацією на конференціях та використанням у практичній діяльності органів місцевого самоврядування.

Висновки відображають основні положення проведеного дослідження, а також можливі напрями їхнього практичного застосування. Кількість, зміст та обсяг друкованих праць Плахотнюка В.В. відповідають вимогам щодо опублікування результатів дисертаційного дослідження на здобуття ступеня доктора філософії і дають право автору на публічний захист. Зміст роботи відповідає задекларованій темі, поставленій меті та засвідчує завершеність дослідження.

Оцінка наукової новизни положень і отриманих результатів дисертаційної роботи

Серед положень, що визначають наукову новизну дисертації можна виокремити:

- ініціативу автора щодо оптимізації процесів фіскальних рішень на основі використання «акупунктуарного підходу», що матиме наслідком посилення стійкості та адаптивності територій, а відтак і сприятиме покращенню соціально-економічного добробуту (п.п.3.3);
- запропонований підхід до покращення процесів забезпечення соціально-економічного добробуту через адаптацію світових практик використання багаторівневої платформи «Цифрове місто», яке інтегрує: автоматизацію бюджетних процесів, різні електронні сервіси надання публічних послуг, візуалізацію аналітичних оцінок тощо.

Реалізація такого підходу сприятиме підвищенню рівня добробуту мешканців та стимулюванню їх участі в процесах розвитку територій (п.п. 3.2);

- ідеї автора щодо можливості вдосконалення інструментів формування регіональної політики, опираючись на ключові положення теорії «полюсів зростання», оскільки це дозволило б стимулювати економічне зростання в «полюсах», а відтак і поширилось би на прилеглі території. Зважаючи на євроінтеграційні прагнення України та необхідність економічного відновлення така ініціатива автора видається доречною (п.п.3.3)

Загалом, дисертантом проведено дослідження з актуальної проблематики, отримано нові наукові розробки теоретичного та практичного характеру, спрямованих на забезпечення соціально-економічного добробуту регіонів України в умовах децентралізації.

Оцінка змісту і завершеності дисертації

Дисертаційна робота Плахотнюка Володимира Віталійовича на тему: «Забезпечення соціально-економічного добробуту регіонів України в умовах децентралізації» є самостійно виконаним, завершеним науковим дослідженням, що характеризується послідовним викладенням матеріалу, вивченням обраної проблематики, аргументованістю висновків, умінням використовувати аналітичні засоби і підходи для вирішення поставлених завдань. Дослідження в достатній мірі візуалізовано.

Дисертаційна робота виконана українською мовою, матеріал викладено логічно і послідовно. Висновки та пропозиції є достатньо аргументованими. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, списку використаних джерел та додатків. Логічна будова роботи та зміст відповідають обраній темі, забезпечують досягнення визначеної мети та розкриття завдань дослідження. Помітна теоретико-методична і логічна спрямованість. Наукові результати

отримано автором особисто, із праць опублікованих у співавторстві використано тільки ті ідеї, які належать автору.

Повнота викладення основних наукових результатів дисертації в опублікованих працях здобувача

Основні наукові положення, висновки і результати дисертаційної роботи опубліковано у 19 наукових працях, з яких автору належить 7 наукових праць в фахових наукових виданнях (збірниках та журналах), що включені до наукометричних баз даних, (з них 5 – одноосібні, 2 – у співавторстві), а також 12 публікацій апробаційного характеру за результатами роботи всеукраїнських та міжнародних конференцій.

Опубліковані наукові праці здобувача, які зараховані за темою дисертації, відповідають вимогам чинного порядку присудження ступеня доктора філософії, а їх кількість та обсяг друкованих праць дають авторові право для публічного захисту дисертації.

Практичне значення одержаних результатів для науки і практики

Практичне значення одержаних результатів Плахотнюка В.В. визначається можливістю використання окремих авторських пропозицій у роботі органів влади та місцевого самоврядування при обґрунтуванні напрямів покращення соціально-економічного добробуту регіонів України. Приміром, ініціативи щодо вдосконалення інформаційної платформи «Цифрове місто», яка може слугувати інструментом цифрової трансформації прийняття управлінських рішень місцевими органами влади та органами місцевого самоврядування.

Основні положення, викладені в дисертації, доведені до рівня практичних рекомендацій підтверджені довідками про впровадження в роботі Гайсинської (№02.2-08/02.-17-709 від 10.04.2025 р.), Кунківської (№241 від 11.04.2025 р.) та Новгород-Сіверської (№04-20/846 від 04.03.2025 р.) громад.

Дотримання принципів академічної доброчесності

Ступінь самостійності проведеного дослідження підтверджується відсутністю ознак плагіату. Використання положень, праць та висловлювань інших авторів мають відповідні коректні посилання на першоджерела для текстових та ілюстративних запозичень; ознак академічного плагіату не виявлено, що дозволяє зробити висновок про дотримання здобувачем принципів академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Загалом, позитивно оцінюючи наукове та практичне значення одержаних Плехотнюком В.В. результатів, слід вказати на окремі положення, які є дискусійними та потребують додаткових пояснень, а саме:

1. розкриваючи теоретичні основи розуміння поняття «регіон» у пункті 1.1. автор стверджує, що: «головним елементом економічного розвитку регіону є місцевий бюджет, в якому акумулюються фінансові ресурси громади для забезпечення її подальшого добробуту» (с.22), а «... ефективна взаємодія та продумана стратегія ОМС щодо забезпечення фінансової самодостатності регіону шляхом розвитку місцевого бюджету є основою для забезпечення економічного добробуту регіону» (с. 25). Такі думки є дискусійними та потребують додаткової аргументації, адже не зрозуміло: а) чому фінансові ресурси громади (якої? Однієї? Всіх, які є в області?) є «виразником економічного поступу регіону» (регіон – це не громада!)? б) про який місцевий бюджет ідеться (областний? районний? місцевого самоврядування?) в) чому автор покладає «відповідальність» за забезпечення економічного добробуту регіону лише на ОМС (якщо згідно чинного законодавства суб'єктами реалізації регіональної політики є і Президент України, і Верховна рада, і КМУ, і місцеві органи виконавчої влади). Із змісту не зрозуміло: чому ОМС повинні продумувати стратегії фінансової самодостатності регіону? Це не їх функція. Рівно як і не зрозуміло: чому «соціально-економічний добробут регіону доцільно

здійснювати через аналіз показників місцевих бюджетів та програм діяльності ОМС» (с. 36), адже, окрім МБ, джерелами фінансування регіональної політики є і кошти Державного бюджету, і допомоги і гранти міжнародних партнерів, урядів іноземних держав, міжнародних організацій тощо;

2. авторське тлумачення «добробуту регіону» як стану, за якого створені належні умови задоволення потреб, розвитку та комфортного проживання громадян та розвитку підприємств (с. 22) має право на «життя», однак дещо звужує розуміння даного поняття, яке, на наш погляд, є більш ширшою характеристикою соціально-економічного стану регіону та, окрім заявленого, характеризує екологічний стан, соціальну стабільність, доступність послуг тощо. З огляду на завдання дослідження, поглиблене вивчення теоретичних основ децентралізації та добробуту дозволило б автору підсилити теоретичну та практичну значущість даного дослідження;
3. в пункті 2.1 автором проведено аналіз процесів реалізації реформи децентралізації в Україні та бюджетних індикаторів виконання місцевих бюджетів України. Водночас, зі змісту, не зовсім очевидні особливості формування добробуту регіонів за час проведення реформи децентралізації, другий етап якої зараз триває і має пряме відношення до регіонального рівня та стосується розмежування повноважень;
4. в аналітичній частині дослідження (п.п2.3) автором проведено оцінювання фінансової спроможності (чому не добробуту?) 4 громад: Кам'янець-Подільської, Новгород-Сіверської, Гайсинської та Ірпінської. Разом з тим, із змісту дисертаційної роботи не зовсім зрозумілі критерії вибору таких громад? Чому громад, а не регіонів? Також, не зовсім очевидно, які потреби (відповідно до назви підрозділу 2.3) та проблеми забезпечення соціально-економічного добробуту вдалося виявити на основі проведеного оцінювання. Існують сумніви щодо доречності такого вибору;

5. проведений в роботі статистичний аналіз обмежується описовим рівнем, не містить економетричного обґрунтування виявлених закономірностей, а часові ряди часто завершуються 2021-2022 рр. (розділ 2). У роботі заявлено про встановлення взаємозв'язків між бюджетною спроможністю, соціальним захистом та економічною активністю, проте ці зв'язки не підтверджено кореляційним чи регресійним аналізом, що дещо знижує науково-практичний рівень проведеного дослідження;
6. додаткової аргументації потребують висновки автора щодо того, що «... процес формування та подальшого забезпечення соціально-економічного добробуту регіонів України варто розглядати у трьох векторах: 1. Загальнодержавна стратегія регіонального розвитку; 2. Обласна стратегія розвитку регіону; 3. Стратегія розвитку кожного регіону окремо» (с. 168-169). Викладене, радше виглядає як описка, адже а) чинне законодавство не містить такої термінології; б) що таке обласна стратегія і чим вона відрізняється від стратегії розвитку регіону теж не зрозуміло. Також, не зрозуміло чому із поля зору автора випали викладки, пов'язані із війною в Україні, яка загострила чимало проблем та викликів для розвитку регіонів, а відтак і забезпечення соціально-економічного добробуту. Вважаю, що врахування цих аспектів посилює аргументацію пропозицій автора практичну спрямованість результатів дисертаційного дослідження;
7. робота містить орфографічні та стилістичні помилки та описки, що не є позитивною характеристикою дослідження на даному етапі.

Вважаємо, що вказані недоліки та дискусійні положення не носять принципового характеру та не спростовують одержаних нових наукових результатів дисертаційної роботи Плахотнюка В.В., а можуть слугувати підставою для наукової дискусії та продовження здобувачем подальших досліджень за обраним напрямом.

Загальний висновок

Враховуючи актуальність обраної теми дисертаційного дослідження, повноту змісту і якість теоретичних узагальнень та рекомендацій, вважаю, що дисертація Плахотнюка Володимира Віталійовича на тему: «Забезпечення соціально-економічного добробуту регіонів України в умовах децентралізації», подана на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка» є цілісним, завершеним, самостійно виконаним і логічно побудованим дослідженням, в якому отримано нові науково-обґрунтовані результати і рекомендації, які містять елементи наукової новизни та в комплексі розв'язують важливе завдання – поглиблення науково-методичних основ забезпечення соціально-економічного добробуту регіонів.

Зміст дисертаційної роботи і наявні в ній науково-практичні результати відповідають галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» та спеціальності 051 «Економіка».

Робота відповідає вимогам, що викладені у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року зі змінами і доповненнями, а її автор Плахотнюк Володимир Віталійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
провідний науковий співробітник
відділу регіональної фінансової політики,
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долішнього НАН України»

G. Voznyak

Галина ВОЗНЯК